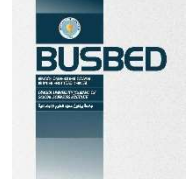

Makalenin Türü : Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi : 21.05.2023
Kabul Tarihi : 21.10.2023

<https://doi.org/10.29029/busbed.1299328>

ÇALIŞAN YOKSULLARIN SOSYAL DIŞLAMA DÜZEYLERİNİN SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ: BİNGÖL İLİ ÖRNEĞİ*

Abdulkadir İNAK¹, Bedrettin KESGİN²

ÖZ

Amaç: Yoksulluk sorunu hâlihazırda devam ederken günümüzde yeni yoksulluk türleriyle karşılaşmak mümkündür. Çalışma eyleminde bulunmasına rağmen bireylerin yoksulluğa maruz kalması ve beraberinde sosyal dışlanma riskiyle yaşaması; araştırmanın temel sorununu oluşturmaktadır. Literatürde Türkiye ölçeğinde çalışan yoksulluğuna dair araştırma sayısının azlığı, çalışmaya önem katmaktadır. Bu çalışmanın amacı, çalışan yoksul katılımcıların sosyal dışlanma düzeylerinin demografik değişkenlere göre istatistiki farklılaşma durumunu tespit etmektir. Yöntem: Nicel araştırma desenine dayanarak gerçekleştirilen bu çalışmanın evreni Bingöl ilindeki çalışan yoksul bireylerdir. Araştırma ölçüt örnekleme kullanılarak 550 çalışan yoksul bireyin gönüllü katılımıyla yürütülmüştür. Bulgular: Katılımcıların sosyal dışlanma düzeylerinin genelde (2,79±0,45) ve de alt boyutlar bazında yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışan yoksulların cinsiyet, eğitim, yaş, meslek, gelir, sektör ve aylık gelir değişkenlerine göre sosyal dışlanma düzeyleri istatistiksel olarak farklılaşmaktadır (p<0,05). Sonuç: Cinsiyet, eğitim, yaş, meslek, gelir, sektör ve aylık gelir değişkenleri çalışan yoksul bireylerin sosyal dışlanma düzeylerini azaltabilmekte ya da artırabilmektedir.

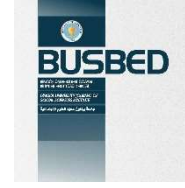
Anahtar Kelimeler: Çalışan yoksul, Sosyal dışlanma, Sosyo-demografik değişkenler.

* Bu makale Abdulkadir İNAK'IN "Sosyal Dışlanma ve Çalışan Yoksulluğu İlişkisinin İncelenmesi: Bingöl İli Örneği" isimli doktora tezinden üretilmiştir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Siirt Üniversitesi, Eruh Meslek Yüksekokulu, abdulkadir.inak@siirt.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7245-5077>

² Prof. Dr., Yalova Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, bedrettink@yalova.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-9812-8966>

Article Type : Research Article
Date Received : 21.05.2023
Date Accepted : 21.10.2023

<https://doi.org/10.29029/busbed.1299328>

INVESTIGATION OF THE LEVELS OF SOCIAL EXCLUSION OF THE WORKING POOR IN TERMS OF SOCIO-DEMOGRAPHIC VARIABLES: EXAMPLE OF BINGOL PROVINCE

Abdulkadir İNAK¹, Bedrettin KESGİN²

ABSTRACT

Purpose: While the problem of poverty is still continuing, it is possible to encounter new types of poverty today. The main problem of the research is that individuals are exposed to poverty and live with the risk of social exclusion despite the act of working. The scarcity of research on working poverty in Turkey in the literature adds importance to the study. The aim of this study is to determine the statistical differentiation of social exclusion levels of working poor participants according to demographic variables. **Method:** The population of this study, which is based on quantitative research design, is the working poor individuals in Bingöl province. The research was conducted with the voluntary participation of 550 working poor individuals using criterion sampling. **Results:** It was determined that the social exclusion levels of the participants were high in general (2.79 ± 0.45) and on the basis of sub-dimensions. Social exclusion levels of the working poor differ statistically according to gender, education, age, occupation, income, sector and monthly income variables ($p < 0.05$). **Conclusion:** Gender, education, age, occupation, income, sector and monthly income variables can decrease or increase the social exclusion levels of working poor individuals.

Keywords: Working poor, Social exclusion, Socio-demographic variables.

¹ Assistant Prof., Siirt University, Eruh Vocational School, abdulkadir.inak@siirt.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7245-5077>

² Prof. Dr., Yalova University, Faculty of Humanities and Social Sciences, bedrettink@yalova.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-9812-8966>

1. GİRİŞ

Yoksulluk kavramı geçmişten günümüze önem taşıyan sorundur. Yoksulluğu önlemeye, ortadan kaldırmaya yönelik vaatler ve sosyal politikalar geliştirilmiş olsa bile, hâlihazırda yoksulluk sorunu daha da derinleşerek karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde küreselleşme ve sürekli gelişen teknolojinin de etkisiyle insanların üretim ve tüketim alışkanlıkları değişiklik göstermektedir. Bu değişim süreci aynı zamanda sosyal sorunların içeriklerini ve etki alanlarını da genişletmektedir. Yoksulluğa dair tanımlamaların geçmişten günümüze değişmesi ve literatürde karşımıza birden fazla tanımlamanın çıkması, bu genişlemeyle bağlantılandırılabilir. Mutlak, ultra, kentsel, kırsal, görelî, insani, nesnel, öznel, nöbetleşe vb. birçok yoksulluk türüne dair tanımlamalar mevcuttur. Her bir tanımlama da farklı kitleleri temsil edebilmektedir.

Eski yoksulluk tanımlamaları artık yerini yeni yoksulluk tanımlamalarına bırakmaktadır. Yeni yoksulluk tanımları arasında güncel olanlardan biri de çalışan yoksulluğudur. Çalışan yoksullar, yoksulluğun önlenmesinde bir çözüm olan istihdam alanında bulunuyor olmalarına rağmen düşük ücret, enformel istihdam vb. sebeplerden ötürü yoksullukla yüzleşmeye devam etmektedirler. Çalışma ve yoksulluk olguları birbirine karşıt kavramlardır. Bu kavramların beraber kullanılmasında ortaya çıkan olgu çalışan yoksulluğudur. Bireyler adına hem hak hem de ödev olan çalışma eyleminin bireyleri yoksulluktan kurtaramaması soru işareti oluşturabilir (Kaboğlu, 1999, s. 288). Sermaye ve küreselleşme ilişkisi, bu soru işaretinin temelinde yer almaktadır. Gelirin dengesiz dağılımı, bireylerin çalışma eylemini yerine getirmesine rağmen yoksulluğa sebep olabilmektedir. Bireyler, işgücü piyasasına dâhil olmalarına rağmen temel gereksinimlerini karşılamakta sorunlar yaşamaktadır. Bu durum çalışan yoksulluğu niteleyen koşullardan biridir. Çalışan yoksulluğu, çalışanların çalışma eylemlerinin karşılığı olarak elde ettikleri harcanabilir net gelirleri açısından yoksul olma durumunu tanımlamaktadır (Eurofound, 2013). Günümüzde çalışan yoksulluğu tanımlaması yapılrken sıklıkla iki yöntem kullanılmaktadır. Bunlardan ilki Dünya Bankası tarafından belirlenen uluslararası mutlak yoksulluk seviyesini belirleyen günlük kazanç üzerinden yapılan tanımlamadır. Günümüzde Dünya Bankası tarafından günlük kazancın 1,90 ABD dolarının altında olma durumu uluslararası mutlak yoksulluk düzeyini belirleyen ölçütür (Yüksel-Arabacı, 2019, ss.123-137). ILO, çalışan yoksulluğunu Dünya Bankası tarafından belirlenen uluslararası mutlak yoksulluk seviyesi olan günlük 1.90 ABD dolarının altında kazancı olan bireyleri çalışan yoksulluğu sınıflamasına almıştır (Gündoğan, vd. 2005, ss. 3). Sıklıkla kullanılan ikinci çalışan yoksulluğu tanımlaması Eurostat tarafından yapılmıştır. Eurostat (2021), yılın yarısından fazla bir zaman diliminde çalışmalarına rağmen ulusal hane medyan gelirinin¹ %60'ının altında gelir elde eden çalışanları çalışan yoksul sınıflamasına dâhil etmektedir. Eurostat'ın söz konusu çalışma süresi ve gelir seviyesi yaklaşımı, çalışan yoksullara dair nitelik ve niceliksel olarak literatürde kolaylaştırıcı bir referans olma özelliği taşımaktadır.

Kapar (2010) çalışan yoksulluğunun artışına birtakım mikro ve makro sebepler olduğunu belirtmiştir. Bu sebepleri; işletmelerin çalışanlara insana yakıvr istihdam sahaları oluşturamaması, ekonomik işleyiş ve yapısının uygun yapıda olamayışı, hane halkında çalışanların azlığı ve işsizlerin fazlalığı, işletmelerde çalışanların hayat ve çalışma şartlarını geliştirme gayesi taşınılamaması ile ilişkilendirmektedir. Türkiye'de resmî makamlarca hâlihazırda ülke genelinde çalışan yoksulluğu tanımı yapılamamıştır. Çalışan yoksul tanımlamalarına ülke genelinden bakıldığında; ekonomik kazancı ilgili kurumlarca belirlenen yoksulluk sınırından düşük olan, iş arayan veya çalışma hayatında bulunan bireylerin ABD Çalışma İstatistikleri Bürosu (BLS) tarafından çalışan yoksul sınıflamasına dâhil edildiği görülmektedir. Bu sınıflamadaki temel kıstas; önceki yılda asgari 27 hafta aktif olarak işgücüne katılma ölçütüdür. Fransız İstatistik ve Ekonomi Enstitüsü (INSEE), çalışan yoksulluğu sınıflamasında işgücü piyasasına girme noktasında çaba gösterme yaklaşımını temel almaktadır. Fakat aynı yıl içinde en az bir ay çalışmış olma kıstasına, uzun süredir istihdam sisteminin dışında olanları çalışan yoksulluğu sınıfına dâhil etmemek için tanımlamada yer vermemiştir (Eurofound, 2010).

Türkiye'de çalışan yoksulluğu profilinin niteliği, TÜİK verileri kapsamında değerlendirilebilir. Bu profili; ücretsiz aile işçileri, yoksulluk riski altında çalışan inşaat ve tarım sektörü işçileri, yevmiyeli kendi hesabına çalışanlar, sosyal güvencesi bulunmayan enformel sektörde çalışanlar, nitelik ve eğitim düzeyi düşük çalışanlar, kadın çalışanlar, geniş ailelerde yaşayanlar, yabancı kaçak çalışanlar, çalışan sayısının düşük olduğu işletmelerde çalışanlar oluşturmaktadır (Gündoğan, 2007, s. 99). Öte yandan, Türkiye'de net asgari ücret, TÜİK'in belirlediği "yoksulluk ücreti" (bir işçinin aylık geçim ücretinin altında) seviyesinde bulunmaktadır (Erdoğan & Kutlu, 2014, s. 96).

Güncel sosyal sorunlardan bir diğeri de sosyal dışlanmadır. Sosyal dışlanmanın kökenleri oldukça eski bir tarihe sahiptir. Atina'da sürgüne gönderilenler, Roma'da mahkûmlar, Hindistan'da düşük kast sistemine tabi olanlar,

¹ Medyan gelir; gelirlerin küçükten büyüğe sıralandığında ortaya düşen değer medyan geliri temsil etmektedir. Hesaplanması yıllık olarak yapılır ve yıl yıl yayınlanır. Ayrıntılı bilgi için bakınız:
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/DownloadFile?p=GqxaV2svT1uJ1rg7chcWJlWX1/8gsOGLDeEJUq3LOhVV5xabS2JpLnYXbBMN7cPZriER7amNUEuya63zMQrcFKfu9UkvJfAQYqgbuJnEOC8#:~:text=Medyan%20gelir%3A%20Gelirler%20k%3BC%3A%7%3BC%20b%3C%3BC%3BC%4%9Fe,de%3A%9Fer%20medyan%20geliri%20ifade%20etmektedir.>

getto mahallelerinde yaşayanlar, aforoz edilenler, tarihten günümüze sosyal dışlanmaya maruz kalan bireyler ya da gruplar olarak göze çarpmaktadır. Fakat sosyal dışlanma kavramının literatüre girmesi 1970'li yılların başında gerçekleşmiştir (Biçerli, 2016, s. 5). Her ne kadar tarihte dışlanan gruplar çok eskilerde dahi görülmekteyse de bizzatlı sosyal dışlanma kavramının literatürde tartışılmaya başlanması belirtildiği üzere o kadar eski tarihlere dayanmamaktadır. Literatürde yeni bir kavram olmasına rağmen sosyal dışlanma kavramının birçok tanımı yapılmıştır. Bazı açıklamalar sosyal dışlanmayı, yoksulluk ve yoksunluk boyutuyla ele alırken bazı açıklamalar ise fırsatlara erişim noktasına vurgu yapar ve sosyal dışlanma kavramını ayrımcılık kavramına benzer ele alır. Sosyal dışlanma kavramı Silver'e (2007, s. 4419) göre sosyal mesafeye, marjinalleştirmeye ve yetersiz bütünleştirmeye vurgu yapmaktadır.

Sosyal dışlanma; bedensel, tinsel ve sosyal bir engellilik olarak ifade edilebilir. Sosyal dışlanmış kişiler ve grupların ise eşitsizliğe maruz kalmış, dışardan ve içerden gelebilecek risklere karşı savunma ve korunma zafiyeti bulunan bireyler oldukları belirtilebilir. Sosyal dışlanma, çeşitli faktörler ve boyutlarla (ekonomik, sosyal, kültürel ve politik) ilişkili olmasından ötürü çok göstergeli bir terim olarak tanımlanmaktadır (Sapancalı, 2005: 54). "Politik, ekonomik, sosyal ve kültürel haklardan yoksun kalma veya bunlara erişimde zorluk çekme" hali sosyal dışlanma olarak ifade edilebilir. Sosyal dışlanma süreci, süreklilik arz eder ve çok boyutludur. Ekonomik kazanç eksikliği/yetersizliği ve başka sebeplerle sosyal dışlanmaya maruz kalan bireyler hayatın iktisadi ve toplumsal alanlarına dâhil olamamaktadırlar (Şenkal, 2007, ss. 367-368). Peace (2001), genel anlamda sosyal dışlanmanın iki şekilde tanımlandığına dair bir uzlaşmanın olduğunu belirtmiştir. Sosyal dışlanma dar anlamıyla yoksul bireyler veya düşük ücretli işlerde çalışan bireyleri ifade etmek için kullanılmaktadır. Geniş anlamıyla sosyal dışlanma, yoksulluk ve gelir eşitsizliğinden daha fazlasını ifade etmektedir. Geniş anlamıyla dışlanmanın çok boyutlu olduğu söylenebilir.

Yoksulluk sorunu küresel boyutta etkisini sürdüren ve çözüm önerileri geliştirilen bir sosyal sorundur. Yoksulluk, günümüzde birden fazla görünüme sahip olabilmektedir. Bireyler, yoksulluğa maruz kalmamak adına çalışma eyleminde bulunmalarına rağmen yoksulluk riskiyle karşılaşabilmekte ve çalışan yoksul sınıflamasına girebilmektedir. Bireylerin çalışma eylemini gerçekleştirmesine rağmen yoksulluk ve beraberinde sosyal dışlanma riskleriyle karşılaşması, bilimsel zeminde çalışılmaya değer bir araştırma sorunudur. Bu açıdan hayatın her alanına tesir edebilen sosyal dışlanma kavramının çalışan yoksul olan bireylerdeki görüntüsünü betimlemek önemlidir. Çalışmada, çalışan yoksulların sosyal dışlanma deneyimlerinde ortaya çıkan düzeyin sosyo-demografik değişkenlerle (cinsiyet, yaş, eğitim vb.) farklılaşma durumu araştırılmıştır. Araştırma, literatürde güncel olan çalışan yoksulluğu ve sosyal dışlanma kavramları temelinde planlanmıştır. Bu çalışmanın amacı, çalışan yoksul katılımcıların algı düzeylerinin demografik değişkenlere göre istatistiki farklılaşma durumunu tespit etmektir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Nicel ve nitel araştırma yöntemleri kendilerine özgü veriler içermektedir. Nicel araştırma yöntemlerinde ulaşılan veriler, araştırmacılara betimleyici bir imkân sağlamaktadır. (Gönç Şavran, 2012, s. 69). Araştırma çalışan yoksulluğu ve sosyal dışlanma olgularına dair betimleme sağlayabilmesi için nicel araştırma olarak planlanmıştır. Araştırmada, nicel araştırma desenlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada sosyal dışlanma bağımlı değişkeni ile eğitim, cinsiyet, gelir durumu, çocuk sayısı, yaş, çalışılan sektör ve meslek bağımsız değişkenleri arasındaki farklılaşma durumları çalışılmıştır.

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Eurostat (2021), yılın yarısından fazla bir zaman diliminde çalışmalarına rağmen ulusal hane medyan gelirinin %60'ının altında gelir elde eden çalışanları çalışan yoksul sınıflamasına dâhil etmektedir. Bu bakımdan araştırmanın evreni; ulusal hane medyan gelir seviyesinin %60'ının altında gelir seviyesine sahip olan Bingöl ilindeki çalışan yoksul bireylerdir. Bilimsel araştırmalarda evrenin tamamına ulaşmak güç olduğundan evreni temsil kabiliyeti bulunan örneklem seçimleri gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmada örneklem için seçilmiş ölçütleri taşıyan birimlerin örnekleme dâhil edildiği seçili örnekleme türü olan ölçüt örnekleme (Büyüköztürk vd., 2015, s. 91) kullanılmıştır. Araştırma; Bingöl ilinde aşağıda yer verilen ölçütleri taşıyan, araştırmanın gerçekleştiği zaman diliminde ulusal hane medyan gelir seviyesinin %60'ının altında gelir düzeyinde olan 275 formel sektörde, 275 enformel sektörde çalışan olmak üzere toplam 550 çalışan yoksul bireyin gönüllü katılımıyla yürütülmüştür. Örneklem büyüklüğü belirlenirken Yazıcıoğlu ve Erdoğan'ın (2004) geliştirmiş olduğu örneklem hata payına göre alınabilecek örneklem büyüklüğü hesaplamalarından %5 örneklem hatasından yararlanılmış ve uygulama formunda yer alan 35 sorunun 10 katı ve üzeri katılımcıya ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırmada kapsam içine alınan ölçütler aşağıda yer almaktadır:

- Çalışan yoksul olup kira ödeyenler,

- Çalışan yoksul olup hanehalkında gelir sağlayıcı başka bir birey bulunmayanlar,
- Çalışan yoksul olup herhangi bir ek geliri bulunmayanlar.

2.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma kendine özgün birtakım sınırlılıkları içermektedir.

- Ölçüt örneklem seçimi yapıldığı için katılımcıların, belli kriterlere sahip çalışan yoksullarla sınırlandırılması,
- Ulaşılan örneklem grubunda meslek türlerinin çeşitliliğinin kategorilendirilmesi ve araştırmacı tarafından belirlenmesi.

2.4. Veri Toplama Araçları

Çalışmada, veri toplama aracı olarak anket uygulanmıştır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm sosyo-demografik verilere yönelik, ikinci bölüm ise sosyal dışlanma algı düzeyini ölçmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölümde sosyal dışlanmaya ilişkin sorular sosyal dışlanma ölçeğine ait sorulardır. Bu sorular; maddi yoksunluk, kültürel entegrasyon ve normlara uyma, sosyal katılımçılık ve sosyal haklara ulaşma olmak üzere 4 boyut altında toplanmıştır.

Sosyal Dışlanma Ölçeği: Araştırmada sosyal dışlanma düzeyini ölçmeye yönelik Jehoel Gijsbers ve Vrooman (2007) tarafından geliştirilen “sosyal dışlanma ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe ’ye uyarlama çalışması ve Türkçe güvenilirlik-geçerlilik araştırması; Bayram vd. (2010) tarafından yapılmıştır. Yazarlardan mail ortamında ölçeğin orijinal hali temin edilmiştir. Türkçeye uyarlanan ölçekte; 35 madde ve maddi yoksunluk, kültürel entegrasyon ve normlara uyma, sosyal katılımçılık ve sosyal haklara ulaşma olmak üzere dört boyut bulunmaktadır. Sosyal haklara ulaşma; uygun ev-güvenli çevre ve kurumlardan-yardımlardan faydalanabilme olmak üzere iki alt boyuta sahiptir. Sosyal Dışlanma ölçeğindeki maddeler, “hiçbir zaman (1)”, “ara sıra (2)”, “nadiren (3)”, “sık sık (4)”, “her zaman (5)” seçeneklerinden oluşan 5’li Likert tipi ölçekle ölçülmüştür. Ölçeğin araştırma kapsamındaki güvenilirlik analizlerine Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1.
Güvenirlik Analizi

Değişkenler	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
Maddi Yoksunluk	8	0,84
Kurumlardan ve Yardımlardan Faydalanabilme	5	0,64
Uygun Ev ve Güvenli Çevre	8	0,68
Sosyal Haklar	13	0,77
Sosyal Katılımçılık	9	0,79
Kültürel Entegrasyon, Normlara Uyma	5	0,62
Sosyal Dışlanma	35*	0,92

* Sosyal dışlanma ölçeğindeki toplam madde sayısı

2.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın etik kurul izni, Yalova Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu’ndan 24.11.2021 tarihinde alınmıştır. Etik kurul izni alındıktan sonra Bingöl ilinde ikamet eden katılımcılara araştırmacının kendisi ulaşmıştır. Veriler 2021 Aralık- 2022 Ocak tarihleri arasında, yüz yüze bir şekilde toplanmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmalarda nicel araştırma verileri, çeşitli istatistiksel veri analiz program yöntemleri ile incelenip yorumlanmaktadır. SPSS veri analiz programı, veri analiz programları arasında yaygın olarak araştırmacılar tarafından kullanılmaktadır (Akarsu & Akarsu, 2019, s. 28). Araştırmanın nicel verileri olan uygulama formundaki sorular, nicel veri analiz programı olan SPSS v25.0 istatistik programıyla analiz edilmiştir. Araştırmada kullanılan sosyal dışlanma ölçeğinin güvenilirlik analizi boyutlarda ve genelde Cronbach's Alpha değerleri hesaplanarak yapılmıştır. Araştırma verileri normal dağılım gösterdiği için parametrik testlerden T ve Anova testleri yapılmış olup farklar ise Tukey testi ile tespit edilmiştir.

3. BULGULAR

Bu başlıkta araştırma sonuçlarında elde edilen sosyo-demografik bulguların yüzdeler ve frekansları, sosyal dışlanma ölçeğine ilişkin analizlere yer verilmiştir.

Tablo 2.

Demografik Değişkenlerin Dağılımı

		Frekans	%
Cinsiyet	Kadın	110	20
	Erkek	440	80
Yaş	26-35	304	55,3
	36-45	232	42,2
	46-55	11	2
	56+	3	0,5
	Eğitim Durumu	İlköğretim	9
	Ortaöğretim	22	4
	Lise	304	55,3
	Ön Lisans	160	29,1
	Lisans	55	10
Medeni Hal	Evli	537	97,5
	Dul	2	0,4
	Ayrı Yaşıyor	3	0,6
	Boşanmış	8	1,5

Katılımcıların cinsiyetleri, yaş grupları, eğitim ve medeni durumları Tablo 2.'de gösterilmiştir. Tabloya göre araştırmaya katılanlardan %20'si kadın, %80'i ise erkektir. Kadın katılımcı sayısının erkek katılımcı sayısına göre daha düşük olması, alan araştırmasının yapıldığı ilde kadınların erkeklere oranla işgücü piyasasına katılımının daha düşük olması ve kültürel motiflerle de ilgili bir durumdur. Katılımcıların %55,3'ü 26-35 yaş aralığında, %42,2'si 36-45 yaş aralığında, %2'si 46-55 yaş aralığında, %0,5'i 56 veya üzeri yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.

Değişkenlerin (Meslek, Sektör, Çocuk Sayısı, Aylık Gelir) Dağılımı

Meslek	Frekans	Dağılım (%)
Serbest Meslek	125	22,7
Garson	161	29,3
Tezgâhtar	71	12,9
Beden İşçisi	38	6,9
Teknik Personel	64	11,6
Üretim Elamanı	91	16,5
Toplam	550	100,0
Sektör	Frekans	Dağılım (%)
Formel Sektör	275	50
Enformel Sektör	275	50
Toplam	550	100,0
Çocuk Sayısı	Frekans	Dağılım (%)
Yok	22	4
1 Çocuk	148	26,9
2 Çocuk	149	27,1
3 Çocuk	163	29,6
4 Çocuk	67	12,2
5 Çocuk	1	0,2
Toplam	550	100,0
Aylık Gelir	Frekans	Dağılım (%)
1.000 TL-2.000 TL	2	0,4
2.001 TL-3.000 TL	124	22,5
3.001 TL-3.500 TL	259	47,1
Asgari Ücret	165	30
Toplam	550	100,0

Katılımcıların meslek, sektör, çocuk sayısı, aylık gelir değişkenlerine dair bulgular Tablo 3.'te gösterilmiştir. Tabloya göre katılımcılardan %22,7'si serbest meslek, %29,3'ü garson, %12,9'u tezgâhtar, %6,9'u beden işçisi, % 11,6'sı teknik personel, %16,5'i üretim elamanı olduğu belirlenmiştir. Kent merkezinde istihdam daha çok hizmet sektörü odaklıdır. Formel sektör kayıtlı ve sosyal güvenceli işlerin; enformel sektör ise kayıtsız ve sosyal güvencesiz işlerin olduğu sektörlerdir. Tabloya göre katılımcılardan %50'si formel sektörde (sigortalı), %50'si enformel sektörde (sigortasız) çalıştığı belirlenmiştir. Yüzdeliklerin aynı olması, sektör odaklı analizlerin yapılabilmesi adına bilinçli bir şekilde planlanmıştır. Katılımcılardan % 4'ünün çocuğu bulunmaktayken; % 26,9'unun 1 çocuğu, % 27,1'inin 2 çocuğu, %29,6'sının 3 çocuğu, %12,2'sinin 4 çocuğu, % 0,2'sinin 5 çocuğu bulunmaktadır. Katılımcıların çoğunluğunun çocukları bulunmaktadır. Araştırmanın konu olduğu il ve bölgede birden fazla çocuk sahibi olmak, aynı zamanda da statü ve itibar sahibi olmakla da ilişkindir. Katılımcılardan %0,4'ü 1.000 TL-2.000 TL düzeyinde, %22,5'i 2.001 TL-3.000 TL düzeyinde, %47,1'i 3.001 TL-3.500 TL düzeyinde, %30'u da asgari ücret düzeyinde aylık gelirlilerinin olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.*Sosyal Dışlanmaya Dair İstatistikler*

Boyut	n	Ort.	Ss
Maddi Yoksunluk	550	3,28	0,66
<i>Kurumlardan ve Yardımlardan Faydalanabilme</i>	550	2,01	0,52
<i>Uygun Ev ve Güvenli Çevre</i>	550	2,12	0,43
Sosyal Haklar	550	2,07	0,4
Sosyal Katılımcılık	550	2,52	0,54
Kültürel Entegrasyon, Normlara Uyma	550	4,32	0,48
SOSYAL DIŞLANMA	550	2,79	0,45

Tablo 4.'te katılımcıların sosyal dışlanma düzeylerine dair verilere yer verilmiştir. Katılımcıların sosyal dışlanma düzeylerinin genelde (2,79±0,45) ve de alt boyutlar bazında yüksek olduğu tespit edilmiştir. Tablo boyutlar ve alt boyutlar bazında incelendiğinde; **kültürel entegrasyon ve normlara uyma** boyutu (4,32±0,48) sosyal dışlanma düzeyinin en yüksek olduğu boyut olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal dışlanma düzeyinin en yüksek olduğu ikinci boyut **Maddi Yoksunluk** boyutudur (3,28±0,66). **Sosyal katılımcılık** boyutuna da katılım düzeyi de yüksektir (2,52±0,54). Diğer boyutlarla karşılaştırıldığında **sosyal haklar** boyutu katılımcıların sosyal dışlanma düzeyinin en düşük olduğu boyut (2,07±0,4) olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 5.*Sosyal Dışlanmaya İlişkin T Testi*

	Cinsiyet	n	Ort.	Ss	T	p
Sosyal Dışlanma	Kadın	110	2,88	0,5	-1,96	0,000
	Erkek	440	3,37	0,66		
	Sektör	Sayı (n)	Ort.	Ss	T	p
Sosyal Dışlanma	Formel Sektör	275	2,58	0,42	-11,54	0,000
	Enformel Sektör	275	2,99	0,39		

Tablo 5.'te katılımcıların sosyal dışlanma düzeylerinin cinsiyet ve yaş faktörlerine göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler yer almaktadır. Cinsiyet faktörüne göre katılımcıların sosyal dışlanma düzeyleri istatistiksel olarak farklılaşmaktadır (p<0,05). Genel itibariyle erkek katılımcıların sosyal dışlanma düzeyleri, kadın katılımcılara göre daha yüksek tespit edilmiştir. Çalışılan sektör faktörüne göre katılımcıların sosyal dışlanma düzeyleri istatistiksel olarak farklılık göstermektedir (p<0,05). Genel itibariyle sosyal dışlanma düzeyine ilişkin veriler incelendiğinde; enformel sektörde çalışan katılımcıların sosyal dışlanma düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6.*Sosyal Dışlanmaya İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizleri*

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	n	Ort.	Ss	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	F	p	Fark	
Sosyal Dışlanma	Yaş	1.26-35	304	2.54	0.42	Gruplar Arası	40.34	2	150.64	0.000	1-2
		2.36-45	233	3.08	0.26	Gruplar İçi	73.23	547			
		3.46+	13	3.11	0.36	Toplam	113.57	549			
		Toplam	550	2.78	0.45						

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	n	Ort.	Ss	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	F	p	Fark	
Sosyal Dışlanma	Eğitim Durumu	1.İlköğretim	9	3.04	0.45	Gruplar Arası	31.89	2	53.19	0.000	1-4
		2.Ortaöğretim	22	3.16	0.22	Gruplar İçi	81.68	547			1-5
		3.Lise	304	2.96	0.36	Toplam	113.57	549			2-4
		4.Yüksekokul	160	2.46	0.41						2-5
		5.Üniversite	55	2.57	0.46						3-4
		7.Toplam	550	2.78	0.45						3-5
Sosyal Dışlanma	Meslek Durumu	1.Serbest Meslek	125	2.88	0.45	Gruplar Arası	31.55	2	41.85	0.000	1-3
		2.Garson	161	2.91	0.42	Gruplar İçi	82.02	547			1-4
		3.Tezgâhtar	71	2.35	0.30	Toplam	113.57	549			1-5
		4.Beden İşçisi	38	3.27	0.17						2-3
		5.Teknik Personel	64	2.50	0.44						2-4
		6.Üretim									2-5
		Elamanı	91	2.78	0.33						3-4
		Toplam	550	2.79	0.45						3-6
											4-5
											4-6
							5-6				
Sosyal Dışlanma	Çocuk Sayısı	1.Yok	22	2.23	0.28	Gruplar Arası	74.15	2	256.28	0.000	1-3
		2.1	148	2.26	0.29	Gruplar İçi	39.42	547			1-4
		3.2	149	2.90	0.31	Toplam	113.57	549			1-5
		4.3	163	3.06	0.23						2-3
		5.4+	68	3.21	0.14						2-4
		Toplam	550	2.79	0.45						2-5
											3-4
							3-5				
							4-5				
Sosyal Dışlanma	Gelir Durumu	1.1001-3000 TL	126	3.16	0.18	Gruplar Arası	29.44	2	95.73	0.000	1-2
		2.3001-3500 TL	259	2.58	0.49	Gruplar İçi	84.13	547			1-3
		3.Asgari Ücret	165	2.83	0.33	Toplam	113.57	549			2-3
		Toplam	550	2.79	0.45						

Tablo 6’da katılımcıların sosyal dışlanma düzeylerinin yaş, eğitim, meslek, çocuk sayısı ve gelir değişkenlerine göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler yer almaktadır. Yaş grupları faktörüne göre katılımcıların sosyal dışlanma düzeyleri istatistiksel olarak farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Genel itibariyle sosyal dışlanma düzeyine ilişkin veriler incelendiğinde; 36-45 ve 46 ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların sosyal dışlanma düzeyleri en yüksek olan yaş grupları olduğu tespit edilmiştir. Bunun aksine 26-35 yaş grubundaki katılımcıların diğer yaş gruplarına göre sosyal dışlanma düzeyleri daha düşüktür.

Eğitim durumu faktörüne göre katılımcıların sosyal dışlanma düzeyleri istatistiksel olarak farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Genel itibariyle sosyal dışlanma düzeyine ilişkin veriler incelendiğinde; ilköğretim ve ortaöğretim grubundaki katılımcıların diğer eğitim durumu gruplarına göre sosyal dışlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Mesleki durum faktörüne göre katılımcıların sosyal dışlanma düzeyleri istatistiksel olarak farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Çalışan yoksulluğunun etkili olduğu mesleklerin de sosyal dışlanma düzeyleri farklılaşabilmektedir. Genel itibariyle sosyal dışlanma düzeyine ilişkin veriler incelendiğinde; mesleği beden işçisi olan katılımcıların diğer mesleklerden katılımcılara göre boyutlarda sosyal dışlanma düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Beden işçisi, serbest meslek, garson gibi mesleklerin daha çok enformel sektörde sosyal güvenceden yoksun ve düşük ücretli işlerde çalışan bireylerin meslekleri olmasından ötürü sektör değişkeni ile uyumlu bulgular ortaya çıkmıştır.

Çocuk sayısı faktörüne göre katılımcıların sosyal dışlanma düzeyleri istatistiksel olarak farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Genel itibariyle sosyal dışlanma düzeyine ilişkin veriler incelendiğinde; 3 ve 4 + çocuğu olan katılımcıların diğer çocuk sayısı kategorilerinde bulunan katılımcılara göre sosyal dışlanma düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir.

Aylık gelir durumu faktörüne göre katılımcıların sosyal dışlanma düzeyleri istatistiksel olarak farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Genel itibariyle sosyal dışlanma algı düzeyine ilişkin veriler incelendiğinde; “1.001-3.000 TL” aylık geliri olan katılımcıların diğer aylık gelir kategorisindeki katılımcılara nazaran tüm boyutlarda sosyal dışlanma düzeyi yüksek olduğu belirlenmiştir. Aylık gelir durumu yükseldikçe katılımcıların sosyal dışlanma düzeyleri düşmektedir.

4. TARTIŞMA

Demografik değişkenlere göre düşük gelir, cinsiyet, yaş, bölge, iş durumu, etnisite vb. unsurlar sosyal dışlanmanın göstergelerinden biridir (Berkman & Philips, 2000). Bu açıdan araştırma; katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çalışılan sektör, meslek, çocuk sayısı ve gelir demografik değişkenleri üzerinden tasarlanmıştır.

Araştırmada cinsiyet değişkeninin sosyal dışlanma düzeyinde farklılaşması incelenmiştir. Cinsiyet faktörüne göre katılımcıların sosyal dışlanma düzeyleri istatistiksel olarak istatistiksel olarak farklılaşmaktadır ($p<0,05$). Bayram vd.'nin (2010, s. 86) sosyal dışlanma düzeyini araştırdıkları çalışmada cinsiyet faktörü; sosyal katılımçılık ve sosyal haklar boyutlarında katılımcıların sosyal dışlanma düzeyleri farklılaşmaktadır. Erkoç'un (2019, ss. 111-112) araştırma sonuçlarında ise sosyal katılımçılık ve kurumlardan-yardımlardan faydalanabilme boyutlarında cinsiyet faktörü katılımcıların sosyal dışlanma düzeylerinde istatistiksel olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Bradshaw vd. (2000) gerçekleştirdiği araştırma, kadınların erkeklere göre sosyal dışlanma düzeylerinin daha yüksek olduğunu bulgulamıştır. Bayram vd.'nin (2010, s. 89) araştırma sonuçlarında ise sosyal katılımçılık yararlanma ve kurum ve sosyal yardımlardan alt boyutlarında erkeklerin kadınlara göre sosyal dışlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu bulgulanmıştır.

Yaş değişkeninin sosyal dışlanma düzeyinde farklılaşma durumu, incelenen diğer bir unsurdur. Yaş grupları faktörüne göre katılımcıların sosyal dışlanma düzeyleri istatistiksel olarak farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Erkoç'un (2019, s.115) araştırma sonuçlarında yaş değişkeninin, sosyal katılımçılık ve uygun ev-güvenli çevre boyutlarında istatistiksel olarak farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Bayram vd.'nin (2010, s. 86) çalışma sonuçlarında ise yaş değişkeninin kültürel entegrasyon-normlara uyma ve uygun ev-güvenli çevre boyutlarında farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Katılımcı yaşı arttıkça sosyal dışlanma düzeyi de artmaktadır. 36-45 ve 46 ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların sosyal dışlanma algı düzeyleri en yüksek olan yaş grupları olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların yaşlarının artması ile sosyal dışlanma düzeyleri arasında doğru orantılı bir ilişki olduğundan söz edilebilir.

Eğitim durumu değişkenine göre katılımcıların sosyal dışlanma düzeyleri istatistiksel olarak farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Bayram vd.'nin (2010, ss.87-88) sosyal dışlanma düzeyini araştırdıkları çalışmada maddi yoksunluk ve sosyal katılımçılık boyutlarında eğitim değişkeni katılımcıların sosyal dışlanma düzeylerinin farklılaştığı; Erkoç'un (2019, ss. 111-112) araştırma sonuçlarında ise sosyal katılımçılık, kurumlardan ve yardımlardan faydalanabilme, maddi yoksunluk ve uygun ev-güvenli çevre ve boyutlarında eğitim faktörü katılımcıların sosyal dışlanma düzeylerinde istatistiksel olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Farklılaşma; ilköğretim ve ortaöğretim grubundaki katılımcıların diğer eğitim durumu gruplarına göre sosyal dışlanma düzeylerinin daha yüksek olmasındadır. Eğitim durumu ile sosyal dışlanma düzeyi arasında ters orantı olduğu söylenebilir. Benzer bir durumla literatürde de karşılaşmak mümkündür (Adaman & Keyder, 2005; Adaman & Ardıç, 2008; Aasland & Flotten, 2001; Bayram vd., 2010). Birçok ülkede düşük çalışan yoksulluğu ile eğitim düzeyi arasında doğru orantılı ilişkiler görülmektedir (Eurofound, 2004, s. 2). Eurostat verileri kapsamında AB ülkelerinde, çalışan yoksulluğunun en az görüldüğü bireyler, eğitim seviyesi düşük bireylerdir (Pena-Casas, 2004, ss. 51-53).

Çalışılan sektör değişkenine göre katılımcıların sosyal dışlanma düzeyleri istatistiksel olarak farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Enformel sektörde çalışan katılımcıların tüm boyutlarda sosyal dışlanma düzeyleri yüksek olduğu belirlenmiştir. Bayram vd.'nin (2010, s. 89) araştırmasında da benzer bir şekilde sosyal güvence kaydı olanların olmayanlara nazaran sosyal dışlanma düzeyleri düşüktür. Buna ilave olarak düşük vasıf ve mesleki beceri, belirsiz çalışma da yoksulluğa neden olabilmektedir (Bardone-Guio, 2005, s. 4). Neden olunan yoksulluk ise sosyal dışlanmaya maruz kalmayı kolaylaştıran bir etkidir. Bu bakımdan enformel sektör, çalışan yoksulluğuna ve beraberinde sosyal dışlanmaya zemin oluşturan bir değişkendir.

Mesleki durum değişkenine göre katılımcıların sosyal dışlanma düzeyleri istatistiksel olarak farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Mesleği beden işçisi olan katılımcıların diğer mesleklerden katılımcılara nazaran tüm boyutlarda sosyal dışlanma düzeyleri yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışan yoksulluğu birçok meslek grubunda etkili olabilmektedir. Taşkesen (2012) çalışan yoksulluğunu kapıcılar üzerinden ele alırken Kahraman (2011) fabrikada çalışan üretim elemanları bağlamında ele almıştır.

Çocuk sayısı değişkenine göre katılımcıların sosyal dışlanma düzeyleri istatistiksel olarak farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Erkoç'un (2019, s. 123) araştırma sonuçlarında ise çocuk sayısı değişkeni, uygun ev-güvenli çevre boyutunda farklılaşmaktadır. 3 ve 4+ çocuğu olan katılımcıların diğer çocuk sayısı kategorilerinde bulunan katılımcılara nazaran tüm boyutlarda sosyal dışlanma algı düzeyleri yüksek olduğu belirlenmiştir. Hane halkındaki çocuk sayısı, hanedeki bireylerin çalışan yoksulluğuna maruz kalma durumunu artırabilmektedir. Çocuk sayısının fazla olduğu hanede yaşayan çalışanlar yoksullukla daha sık yüzleşebilmektedir. AB-15 ülkelerinde çocuklu hanelerde yaşayan çalışan yoksullar, mevcut çalışan yoksulların yüzde 61'ini oluşturmaktadır (Kapar, 2005, s. 65).

Aylık gelir durumu değişkenine göre katılımcıların sosyal dışlanma düzeyleri istatistiksel olarak farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Literatürde farklı araştırmalarda da benzer bulgulara rastlamak mümkündür. Erkoç'un

(2019, s. 125) araştırma sonuçlarında gelir değişkeni araştırmayla benzer bir şekilde tüm boyutlarda farklılaşmakta ($p<0,05$); Bayram vd.'nin (2010, ss. 87-88) araştırma sonuçlarında gelir değişkeni kültürel entegrasyon-normlara uyma boyutunda farklılaşmadığı, diğer boyutlarda ise farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmada, "1.001-3.000 TL" aylık geliri olan katılımcıların diğer aylık gelir kategorisindeki katılımcılara nazaran tüm boyutlarda sosyal dışlanma algı düzeyi yüksek olduğu belirlenmiştir. Aylık gelir durumu yükseldikçe katılımcıların sosyal dışlanma düzeyleri düşmektedir. Aylık gelir durumu ile sosyal dışlanma düzeyi arasında ters orantı olduğu söylenebilir. Karataşoğlu ve İslamoğlu (2016, ss. 28-29) da çalışmalarında; çalışanların gelir seviyesi azaldıkça sosyal dışlanma düzeyinin artmakta olduğunu, sosyal dışlanma ve gelir arasında ters orantılı bir ilişki olduğunu ifade etmişlerdir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada çalışan yoksulların sosyal dışlanma düzeylerinin cinsiyet, sektör, yaş, eğitim, mesleki durum, çocuk sayısı ve gelir değişkenlerine göre istatistiki farklılaşma durumu incelenmiştir. Çalışan yoksulların sosyal dışlanma düzeyleri; söz konusu sosyo-demografik değişkenlerin tümünde istatistiki olarak farklılaştığı araştırma sonucunda ulaşılmıştır.

Cinsiyet değişkeni kapsamında; erkek çalışan yoksulların kadın çalışan yoksullara göre sosyal dışlanma düzeyinin yüksek olmasında; Türkiye'de işgücü piyasasında erkeklerin kadınlara oranla daha fazla yer alıyor olması da bir etken olarak değerlendirilebilir. Eğitim değişkeni kapsamında; çalışan yoksulların eğitim durumu düştükçe sosyal dışlanma düzeyi yükselmektedir. Bu durum ilköğretim ve ortaöğretim mezunu bireylerin çalışma hayatında daha vasıfsız ve düşük ücretli işlerde çalışmasına bağlı olarak kazançlarından sosyalleşme alanlarına ayırdıkları bütçenin yetersizliği ve barınma, eğitim, sağlık gibi sosyal dışlanma boyut ve alanlarındaki yaşadıkları sorunlarla açıklanabilir. Yaş değişkeni kapsamında; çalışan yoksulların yaş düzeyi artıkça sosyal dışlanma düzeyleri de artmaktadır. Bireylerin yaş alma süreçleriyle beraber meslek edinme, aile kurma, çocuk bakımı, ev iktisadisi gibi bir takım yeni etkileşimleri olabilmektedir. Tüm bu süreçlerde çevresi içerisinde etkileşimleri bulunan bireyin yaş ilerledikçe etkileşimde bulunduğu sistemler de genişlemektedir. Sosyal dışlanmanın toplumsal ve bireysel hayatın her alanına tesir ettiği düşünüldüğünde çalışan yoksulların yaş alma süreçleri ile beraber temas ettiği sosyal alanlar artmakta ve sosyal dışlanma düzeyi yükselmektedir.

Sektör değişkeni kapsamında; enformel sektörde çalışanların sosyal dışlanma düzeyi yüksek bulunmuştur. Bu durumun oluşmasında; enformel sektörde çalışan bireyler sosyal güvencesiz, ağır çalışma şart ve saatleri ve düşük ücretlere daha çok maruz kalabilmesi etken olabilmektedir. Düşük ücret, bireyleri çalışan yoksulluğuna maruz bıraktıran önemli bir faktördür. Gelir değişkeni kapsamında; çalışan yoksulların gelir düzeyi düştükçe sosyal dışlanma düzeyleri yükselmektedir. Bu durum, gelir ve sosyal güvence unsurlarının çalışan yoksul bireylerin sosyal dışlanma düzeylerinde etkin rol aldığını göstermektedir. Çocuk sayısı değişkeni kapsamında; çalışan yoksulların çocuk sayısı artıkça sosyal dışlanma düzeyleri de artmaktadır. Çocuk sayısının fazla olduğu hanede yaşayan çalışanlar yoksullukla daha sık yüzleşebilmektedir. Yoksulluğa daha fazla maruz kalan bu gruplar, sosyal dışlanmaya karşı daha savunmasız bir durumda kalabilmektedirler. Hane halkı sayısı artıkça katılımcıların sosyal dışlanma düzeyleri artmaktadır. Çocuk sayısındaki artış ile sosyal dışlanma düzeyi arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu söylenebilir. Hane halkı sayısının artması; çalışan yoksul olan katılımcıların barınma, eğitim, sağlık, sosyalleşme, sosyal alana katılımcılık gibi boyut ve göstergelerde sosyal dışlanma düzeylerinin yüksek olmasına sebep olduğu söylenebilir. Meslek değişkeni kapsamında; mesleği beden işçisi, serbest meslek, garson olan çalışan yoksulların sosyal dışlanma düzeyleri daha yüksektir. Söz konusu mesleklerin daha çok enformel sektörde yer alması nedeniyle sektör değişkeniyle uyumlu sonuçlar elde edilmiştir.

Araştırma kapsamında ulaşılan sonuçlar doğrultusunda şu öneriler getirilebilir;

- Düşük ücretli işlerde çalışan bireylerin sosyal hizmetlere ihtiyacı daha çok olabilmektedir. Bu bireylerin çalışma süreçlerinde sosyal transferlerle güçlendirilmesi, ücret şartlarının iyileştirilmesi hususunda sosyal hizmet mesleğinin rollerinden biri olan savunuculuk rolünün meslek elemanlarınca yerine getirilmesi.
- Garson, serbest meslek, beden işçisi gibi mesleklerde geliştirici ve iyileştirici rollerini yerine getirmekle sorumlu sosyal hizmet mesleğinin etkin rol alması gerekmektedir. Mesleki çalışma alanlarının şartlarının iyileştirilmesinde savunuculuk yapmak sosyal hizmet mesleğinin yerine getirmesi gereken bir sorumluluğudur. Çalışma şartları ağır olan ya da vasıfsız işlerde çalışan bireylerin danışmanlık yapılarak vasıflı ve sosyal güvenceli mesleklerin edindirilmesi hususunda meslek edinme kurslarına yönlendirilmesi.
- Ekolojik sistem yaklaşımının temelinde yer alan çevresi içerisinde birey değerlendirmesiyle çalışan yoksulların sosyal inceleme ve süreç raporlarıyla yaşam alanlarının değerlendirilmesi ve bu yaşam alanlarında olumlu yönde değişimlerin sağlanması adına gerekli müdahale planlarının gerçekleştirilmesi.

- Bireylerin çevreleri kaynaklar ve fırsatlar içermektedir. Güçlendirme yaklaşımı kapsamında; çalışan yoksulların çevrelerinde bulunan kaynaklara ve fırsatlara ulaşmalarının sağlanması için sosyal hizmet uzmanlarının kaynak bulucu ve köprü kurucu rollerinin yerine getirmesi ve bu konuda sosyal hizmet uzmanlarının istihdamlarının artırılması.
- Sosyal hizmet mesleği, sosyal dışlanmaya maruz kalan bireylere yönelik bir takım mesleki rollerle katkılar sunabilmektedir. Sosyal hizmet mesleğinin uygulama süreçlerinde eğitici ve öğretici, danışmanlık, savunuculuk, kolaylaştırıcılık rolleri; eğitimle bağlantılı olarak ortaya çıkabilecek muhtemel sosyal dışlanmaya karşı çözümler ortaya koyabilmektedir. Bireylerin kişisel gelişimlerinde eğitici ve öğretici rolüyle, mevcut haklarının savunulmasında bireysel ve toplumsal farkındalık oluşturulması önemlidir. Çalışan yoksulların yoğun olarak ikamet ettikleri bölgelerde toplum merkezlerinin açılması ve bu merkezlerde sosyal hizmet uzmanlarının istihdam edilmesiyle çalışan yoksullara yönelik danışmanlık, eğitim, kaynak bulma hizmetlerinin sağlanması.
- Sosyal hizmet mesleği sosyal politika gerçekleştirme ve uygulama becerisi bulunan bir meslektir. Sosyal hizmet mesleğinin kadınların çalışma hayatında nicelik olarak artmasına ve çalışma yerlerindeki niteliğin (bakıcı, kreş, süt izinleri vb.) artırılmasına yönelik sosyal politikaların geliştirilme süreçlerinde merkezi ve yerel dinamiklerde aktif olarak yer alması.
- Enformel istihdamın önlenmesi adına denetimlerin sıklaştırılması ve fomal istihdama yönelik teşvik çalışmaları yapılması.
- Halk sağlığı alanı, koruyucu ve önleyici sağlık hizmetlerinin yürütüldüğü bir alandır. Sosyal hizmet mesleğinin de uygulama alanlarından biridir. Birinci basamak sağlık hizmetlerinde (aile hekimliği, toplum sağlığı merkezleri, sağlıklı hayat merkezleri vb.) görevli sağlık çalışanları ve sosyal hizmet uzmanları tarafından aile planlaması hususunda toplumsal farkındalık çalışmaları yürütülmesi.

KAYNAKÇA

- Aasland, A., & Flotten, T. (2001). Ethnicity and social eclusion in estonia and latvia. *Europe-Asia Studies*, 53(7), 1023-49.
- Adaman, F., & Keyder, Ç. (2005). *Türkiye'de büyük kentlerin gecekondulu ve çöküntü mahallerinde yaşanan yoksulluk ve sosyal dışlanma*. TÜBİTAK Projesi.
- Adaman, F., & Ardiç, O. P. (2008). Social exclusion in the slum areas of large cities in the Turkey. *New Perspectives On Turkey*, 38(1), 29-60.
- Bardone, L., & Guio, A. C. (2005). *In-Work poverty, new commonly agreed indicators at the EU level*. EUROSTAT Statistics İn Focus. Population and Social Conditons.
- Bayram, N., Sam, N., Aytaç, S., & Aytaç, M. (2010). Yaşam tatmini ve sosyal dışlanma. *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 12(4), 79-92.
- Biçerli, M. K. (2016). *Sosyal dışlanma ile mücadelede hayat boyu öğrenme*. Beta.
- Bradshaw, J., Williams, J., Levitas, R., Pantazis, C., Patsios, D., Townsend, P., ... Middleton, S. (2000, August 27-September 2). *The Relationship Between Poverty And Social Exclusion İn Britain*. Paper presented at 26th General Conference of The International Association for Research in Income and Wealth. Cracow. Poland.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, & Ş., Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. PEGEM.
- Erdoğan, S., & Kutlu, D. (2014). Dünya'da ve Türkiye'de çalışan yoksulluğu. *Çalışma ve Toplum*, 2, 63-114.
- Erkoç, B. (2019). *Sosyal dışlanmanın sosyal bağlık bağlamında incelenmesi: Yalova örneği* [Yayınlanmamış Doktora Tezi, Yalova Üniversitesi- Yalova].
- Eurofound. (2004). *Working Poor in the European Union*. Seminar Report.
- Eurofound. (2010). *Working Poor in Europe. Luxembourg: Eurpean Foundation for The Improvement of Living and Working Conditions*.
- Eurofound. (2013). *Wages: A working conditions and industrial relations perspective*. Dublin.
- Eurostat. (2021). *EU statistics on income and living conditions (EU-SILC) methodology- in-work poverty*.
- Gönç Şavran, T. (2012). Nicel ve nitel araştırmalarda kullanılan araştırma teknikleri. T. Ed. Gönç Şavran içinde, *Sosyolojide Araştırma Yöntem ve Teknikleri* (s. 64-104). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gündoğan, N., Biçerli, M. K., & Aydın, U. (2005). *The Working poor: a comparative analysis*. Munich Personal RePEc Archive.
- Gündoğan, N. (2007). *Yoksulluğun değişen yüzü çalışan yoksullar*. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Jehoel-Gijbers, G., & Vrooman, C. (2007). *Explaining social exclusion: a theoretical model tested in the Netherlands*. The Netherlands Institute For Social Research. The Hague.
- Kaboğlu, İ. (1999). *Özgürlükler hukuku: insan haklarının hukuksal yapısı*. Alfa Yayınları.
- Kahraman, F. (2011). *Yoksulluğun değişen yüzü çalışan yoksullar: İstanbul Sancaktepe Kemal Türker Mahallesi üzerine bir araştırma* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi – Isparta].
- Kapar, R. (2005). Çalışan yoksullar. *Sendikal Notlar*, 28, 52-75.
- Kapar, R. (2010). Türkiye'de çalışan yoksullar. *Ankara Sanayi Odası Dergisi*, Kasım-Aralık, 53-63.
- Karataşoğlu, S., & İslamoğlu, E. (2016). Gelir seviyesi ile sosyal dışlanma ilişkisi üzerine bir araştırma. *Çalışma İlişkisi Dergisi*, 7(1), 12-41.
- Peace, R. (2001). Social exclusion: a concept in need of definition?. *Social Policy Journal of New Zealand*, 17-36.
- Pena-Casas, L. (2004). *Working Poor İn The European Üion, European. Foundation For The Improvement of Living and Working Conditions*.
- Sapançalı, F. (2005). Avrupa Birliği'nde sosyal dışlanma sorunu ve mücadele yöntemleri. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 3, 51-106.

- Silver, H. (2007). Social exclusion. G. Ritzer içinde, *Blackwell encyclopedia of sociology* (s. 4419-4421). Blackwell Publishing.
- Şenkal, A. (2007). *Küreselleşme sürecinde sosyal politika*. Alfa.
- Taşkesen, M. Ö. (2012). *Türkiye'de çalışan yoksulluğu ve yoksulluk politikaları: Kapıcıların çalışan yoksulluğu bağlamında değerlendirilmesi (Isparta örneği)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi – Isparta].
- Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2004). *Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Detay Yayıncılık.
- Yüksel-Arabacı, R. (2019). Dünya Bankası'nın yeni uluslararası yoksulluk sınırları ve küresel yoksulluğun yeniden değerlendirilmesi. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 9(1), 123-140.

ÇALIŞMANIN ETİK İZİNİ

Araştırma adına Yalova Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığı'ndan 24.11.2021 tarih ve 2021/138 sayılı etik kurul izni alınmıştır. Sosyal Dışlanma ölçeğinin kullanılması adına da gerekli izin yazarlardan alınmıştır.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden bağlantı bulunmamaktadır.

Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.